חובות העלון להדפסה והפצה ₪9,606.13 - (1.4 ₪ לגיליון)

גיליון מס' 307

נדבת ידידי:

הר' אליהו האשל הי"ו

הר' אמנון הרמן הי"ו

הר' ישראל שושן הי"ו

הר' שמעון שושן הי"ו

הר' יוסף יעקבוביץ הי"ו

הר' נתן ליבא הי"ו

הר' יהודה דורלכר הי"ו

הרב כותל דדון שליט"א

הר' ירון ביטון הי"ו

הר' יניב יצחקי הי"ו,
לרפואת יואב בן כרמלה

הקב"ה ישלח להם שפע ברכה והצלחה

מה בפרשה? ובהפטרה?

'מה?' לילדים בעמ' 7

קראו והכירו ב-7 דקות!

ויצא

פרשה זו עוסקת ביציאת יעקב לחרן ונישואיו לרחל, לאה, בלהה וזלפה; לידת שנים עשר ילדים; הפרה שיטתית של תנאי העסקה על ידי לבן ועזיבת יעקב את חרן.

יציאת יעקב לחרן

הפרשה פותחת בסיפור יציאתו[1] של יעקב אבינו מבאר שבע לכיוון חרן. בדרך הוא עובר במקום המקדש בהר המוריה והשמש ששוקעת מוקדם מהרגיל מאלצת אותו לישון, לראשונה אחרי ארבע עשרה שנה בהם ישב ולמד תורה בישיבתו של עבר.[2] הוא נוטל שתים עשרה אבנים ומניחם סביב ראשו כהגנה מפני חיות המדבר. הוא נרדם וחולם על **"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"** ועליו עולים מלאכי ארץ ישראל שליווהו עד כה וכנגדם יורדים מלאכי חו"ל ללוותו במסעו לחרן.[3] הקב"ה נגלה אליו ומחדש עימו את הברית אותה כרת עם אברהם ויצחק: ירושת הארץ[4] - אותה מקפל הקב"ה תחתיו לרמוז לו שתיכבש בקלות ע"י זרעו,[5] ריבוי הבנים וכן שיתברכו בו כולם. הקב"ה מבטיחו כי לא יעזוב אותו קודם מימוש ההתחייבות להורישו את ארץ ישראל.[6] יעקב מתעורר נפעם בבוקר ואומר: **"אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי".**[7] את האבן עליה ישן הופך יעקב למזבח עליו יוצק שמן ומכנה את המקום

---

[1] **רש"י** (כח, י) מסביר כי התורה הדגישה 'ויצא' ולא שהלך סתם, ללמדנו שיציאת צדיק מן העיר מורגשת על ידי הכלל. לאחר שכל זמן היותם שם הם משפיעים טוב על הסובבים אותם. השפעה הניטלת מהם כאשר הצדיק לא שם.

[2] **רש"י** שם, יא

[3] **הרמב"ן** (שם, יב) מבאר שהראהו הקב"ה כי הנהגת העולם כולו היא על ידי מלאכים ממונים הפועלים בהתאם לציווי אלוקי, ואילו יעקב וזרעו יונהגו ע"י הבורא באופן ישיר.

[4] **האור החיים** מבאר כי לשון הפסוק 'אלקי אברהם אביך וכו' ולא 'אברהם ויצחק אבותיך', בא למעט את עשו מירושת אברהם, וללמד שיעקב הוא היורש הבלעדי של אברהם, ולא כל זרעו של יצחק.

[5] **גמרא חולין** צא:

[6] **הרשב"ם** (שם, טו) מבאר כי הכוונה שה' מתחייב כי ישגיח עליו בחו"ל כל העת עד שיחזור לארץ ישראל, שם תמיד מסורה ההנהגה לקב"ה באופן ישיר.

[7] כי אם ידעתי לא הייתי מעז לישון מחמת קדושת המקום (רש"י שם, טז).
הספורנו (שם, שם) מבאר כי כוונת יעקב שלו ידע, היה מכין עצמו לקבלת הנבואה.

בעזרת ה' העלון מופץ בכ-100 מוקדים ב: בית שמש, ביתר עלית, בני ברק, טלז סטון, ירושלים, לוזית, מודיעין, מודיעין עלית, תרום.
לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל
ולעילוי נשמת הילדה הטהורה חיה מרגלית בת צבי חנוך, הקדוש אלכסנדר בן נינה הי"ד, הקדוש בצלאל דוד בן שי הי"ד ומשה הכהן בן מיכל.

כל הזכויות שמורות ליעקב כץ ©

בית אל. הוא נודר כי אם יצליח ה' דרכו,[8] אזי: **"והיה ה' לי לאלהים",**[9] יבנה בית המקדש ויפריש מהונו לצדקה בכל עת.

נישואיו לרחל, לאה, בלהה וזלפה; לידת אחד עשר ילדים

יעקב מגיע לארץ בני קדם ועל יד הבאר פוגש שלושה עדרי צאן יחד עם הרועים. לשאלתו הם עונים כי הם מכירים את לבן ומסבים את תשומת ליבו לרחל בת לבן שמתקרבת למקום.[10] הם מספרים לו על הצורך בשיתוף פעולה של רועים רבים בכדי להרים מעל הבאר את מכסה האבן הכבד על מנת לאפשר את השקאת הצאן. כאשר מגיעה רחל, פונה יעקב להרים לבדו את מכסה הבאר ומשקה את הצאן עליו הופקדה. הוא נושק לה ובוכה על כך שלא יקברו יחד.[11] למשמע הקשר המשפחתי רצה רבקה ומספרת ללבן אביה. הלה, שזכר את העושר שהביא עימו אליעזר עבד אברהם, היה בטוח כי תצמח לו טובת הנאה גדולה מאירוח יעקב והוא מקבל את פניו בשמחה מופגנת. יעקב מספר לו כי מטרת בואו הייתה בריחה מעשו בציווי רבקה ולא מתוך רצון להתפרנס.[12] לאחר חודש בו רועה יעקב את צאן לבן בתמורה לאירוח, פונה לבן ליעקב על מנת לסכם את תנאי העסקתו ויעקב מבקש לעבוד שבע שנים **"ברחל בתך הקטנה".**[13] לבן מסכים לתנאי וכעבור שבע שנים החולפות ביעף, פונה אליו יעקב ומבקש ממנו למלא את התחייבותו.[14] לבן עורך משתה גדול[15] על חשבון אנשי העיר ובבוקר[16] מגלה יעקב שהוחלפה רחל בלאה. הוא קובל על השינוי המהותי, אך לבן עונה כי לא מקובל להשיא את הצעירה תחילה[17] ומציע לו את רחל כאשה נוספת בתמורה לתקופת עבודה נוספת של שבע שנים.[18]

הפסוק מתאר כי יעקב אוהב את רחל מלאה ועל כן לאה נפקדת תחילה. היא קוראת לבנה הראשון ראובן על כי **"ראה ה' בעניי".**[19] לשני קוראת שמעון על **"כי שמע ה' כי שנואה אנכי".** השלישי נקרא לוי על כי **"הפעם ילווה אישיי אלי",** אחר שמילאה את חלקה בי"ב שבטים. כאשר יולדת לאה בן רביעי - מעבר לחלקה היחסי בי"ב השבטים, מכירה בחסד האלוקי ובחובתה להודות וקוראת לו 'יהודה'.[20]

רחל מקנאה במעשיה הטובים של לאה שגרמו לה להיפקד תחילה,[21] ומבקשת מיעקב שיתפלל עליה כפי שהתפלל יצחק אביו על רבקה אשתו. יעקב מסביר לה כי בניגוד לאביו, יש לו בנים, וממנה מנע ה' בנים.[22] רחל מבקשת להשיא את שפחתה ליעקב, כפי שעשתה שרה שהכניסה 'צרתה' לביתה ובזכות כך נפקדה. בלהה יולדת את דן שנקרא כך על **"כי דנני אלוהים"**[23] ואת נפתלי. לאה שפסקה מללדת, נותנת אף היא את שפחתה ליעקב[24] וזלפה יולדת את גד ואשר.

---

[8] **הגמרא בברכות** (נה.) מבארת שלא היה יעקב מסופק אם יתקיימו דברי ה', רק חשב שאולי זה חלום סתם ולא התגלות אלוקית.
[9] **הספורנו** (שם, כא) מבאר שאמר יעקב שיקבל על עצמו שהקב"ה ינהג עימו גם במידת הדין.
[10] **האור החיים** (כט, ו) מבאר שרצו להודיע ליעקב כי לבן קמצן ולכן שולח את הצאן ביד ביתו ולא ביד רועה צאן.
[11] **רש"י** (שם, יא). ביאור נוסף לבכי הוא העובדה שבשונה מאליעזר עבד אביו שהגיע לבתואל עם עשרה גמלים עמוסים, הוא מגיע אל רחל ללא שום רכוש. זאת מאחר ואליפז בן עשו, שצווה על ידי אביו לרצוח את יעקב, לקח לו את כל הרכוש על פי עצת יעקב שעני חשוב כמת וייחשב לו כאילו מילא את ציווי אביו.
[12] **ספורנו** שם, יג
[13] יעקב מקפיד על פירוט מדוייק מתוך רצון למנוע אפשרות של רמאות מצידו של לבן שעלול לתת לו אשה זרה ששמה רחל, או להחליף את שמות לאה ורחל.
[14] שכן מוטל עליו להעמיד את י"ב השבטים, והוא כבר בן שמונים וארבע.
[15] **הדעת זקנים** (שם, כב) מבאר כי כוונת לבן הייתה לשכר את יעקב ביין בכדי לרמותו. הוא מוכיח דבריו מכך שבנישואי רחל לא עשה משתה.
[16] **רש"י מביא את דברי הגמ' במגילה** (יג:) שבלילה לא ידע יעקב, היות ואת הסימנים שנתן לרחל, גילתה ללאה בכדי שלא תתבייש.
[17] **האור החיים** (שם, כו) מבאר שטענת לבן הייתה כי כל התחייבותו לתת את רחל, הייתה רק על הצד שלאה תהיה נשואה עד אז.
[18] שגם בהן, למרות שרימהו, עובד יעקב את לבן בנאמנות מלאה **(מדרש בראשית** רבה ע, כ).
[19] **הספורנו** (שם, לב) מביא שאמרה לאה שבשכר שחשד אותה יעקב כי הסכימה להטעותו, נתן לה ה' ילד למרות שהייתה עקרה. כפי שראינו בפרשת סוטה.
[20] **רש"י** שם, לה
[21] **מדרש בראשית** רבה עא, ו
[22] **השפתי חכמים** (ל, ב) מבאר כי תפילתו של יעקב לא הייתה נשמעת מאחר ויש כאן רק את זכותה של רחל, אך אצל הוריו היו זכויות שניהם שהיו עקרים.
[23] **הספורנו** (שם, ו) מביא שהצדיקה את דינו של הקב"ה שלא לתת לה ילדים.
[24] **הרמב"ן** (שם, ט) מבאר שלמרות שהיו לה בנים, רצתה לאה להעמיד את רוב השבטים ממנה או משפחתה.

ראובן בן לאה מוצא דודאים בשדה ומביאם לאימו. רחל חושקת בהם, וכאשר מבקשת מלאה תמהה עליה **"המעט קחתך את אישי ולקחת גם מדודאי בני".** רחל מציעה לה כי יעקב יהיה איתה באותו לילה.[25] לאה יולדת את ישכר וזבולון[26] וכן בת שאותה קוראת בשם דינה.[27] כעת שומע הקב"ה לתפילתה של רחל והיא יולדת את יוסף, שנקרא על כי **"אסף אלוקים את חרפתי"** ומתוך תקווה כי **"יוסף ה' לי בן אחר".**[28]

הפרה שיטתית של תנאי העסקה על ידי לבן

כעת פונה יעקב אל לבן ומבקש לעזוב עם משפחתו ולשוב לארץ כנען. לבן שרוצה כי יעקב יישאר מציע לו שיקבע תעריף. יעקב מזכיר לו את הברכה בצאנו של לבן מאז החל לעבוד אצלו. לשאלתו של לבן מציע יעקב כי ייקח בשכרו **"כל שה נקוד וטלוא וכל שה חום בכשבים וטלוא ונקוד בעיזים".** באופן כזה כל בעל חי שיימצא ללא סימנים אלו, יוכיח הדבר כי יעקב גנבו. לבן מסכים לתנאי זה והם מפרידים את חלק הצאן המסומן. יעקב מתיישב במרחק שלושה ימים מבית לבן ונוטל מקלות מעצי לבנה, לוז וערמון.[29] הוא מקלף אותם באופן חלקי ומניח את המקלות המנומרות על יד שקתות המים. הפסוקים מתארים כי פעולה זו הביאה את הצאן ללדת ולדות עם הסימנים עליהם הסכימו יעקב ולבן. יעקב מתעשר מאוד מריבוי צאנו, עד שרכש תמורתם עבדים ושפחות רבים.[30] הוא שומע את בני לבן מדברים על כי העושר הגיע מלבן, ורואה כי לבן מתייחס אליו באופן מרוחק אחר שקיבל את הלשון הרע.[31]

הקב"ה נגלה אל יעקב ומצווהו לשוב לארץ כנען, תוך הבטחה כי יהיה עימו.[32] הוא פונה לנשיו ומספר להן על שינוי היחס אותו מזהה אצל לבן. הוא מזכיר להן את הפרת החוזה על ידי לבן מאה פעמים,[33] כאשר בכל פעם הוא קובע את שכרו בהתניית סימנים מסוימים על הצאן, ואת יד ה' שהביאה לכך שילד כל הצאן בהתאם לסימנים המוסכמים באותה העת.[34] הוא מוסיף ומספר לרחל ולאה על התגלות ה' ואת ציווים לשוב לארץ כנען ולקיים את הנדר שנשבע כאשר הקיץ מחלומו לפני עשרים שנה, להפוך את המקום ל'בית אלוקים' מקום הקרבת קורבנות. רחל ולאה עונות לו כי גם הן מרגישות לא רצויות בבית בו גדלו, מאז שמתה אימם והן נמכרו תמורת עבודתו ללבן.[35] הן מסכימות עם יעקב שכל העושר שנמצא כעת אמור להיות שלהן ומתחייבות לעשות ככל אשר יאמר ה'.

עזיבת יעקב את חרן

שיירת הגמלים של יעקב יוצאת מפדן ארם בדרכה לארץ כנען. קודם לכן, מנצלת רחל את היעדרו של לבן מהמקום לרגל מועד גיזת הצאן ונוטלת את אליליו.[36] עזיבתו המהירה של יעקב מתגלה ללבן רק ביום השלישי. הוא רודף אחריו ומשיג אותו בהר הגלעד בתוך יום אחד.[37] קודם שמגיע למקום, נגלה אליו ה' בחלום הלילה ומזהיר אותו לבל יפגע ביעקב. כאשר פוגש לבן את יעקב, הוא מתלונן על כי רימהו ועל חטיפת בנותיו. הוא מבכה על שלא אפשר לו להיפרד מהן כראוי. לבן מאיים כי יש לו הכח להזיק ליעקב לולי אזהרת הבורא, וקובל על כך שבהליכתו לשוב לבית אביו, לקח ממנו את 'אלוהיו'. יעקב מסביר את עזיבתו בכך שחשש כי לבן ימנע מבנותיו לצאת עימו. הוא מקלל

---

[25] המדרש (**ב"ר** עב, ג) מביא כי מאחר וזלזלה במשכב הצדיק, לא נקברה עימו.
[26] **רש"י** (שם, כ) כותב כי השם מגיע מלשון 'בית זבול', מקום מגורים. לאה אמרה כי עכשיו שילדתי לו בנים כנגד שאר נשיו, יקבע את דירתו אצלי.
[27] **רש"י** (שם, כא **על פי הגמרא** ברכות ס.) מבאר כי עשתה לאה דין, כלומר חישבה שאם תלד עוד בן נוסף, רחל תלד בן אחד בלבד. פחות מאשר השפחות. מייד התפללה ונהפך לנקבה.
[28] כדי שהשבט ה"ב שנשאר, יגיע ממנה (**רש"י** שם, כד).
[29] **הרמב"ן** (שם, לז) מבאר כי מאחר וסיכמו שבאלו יהיה שכרו של יעקב, רשאי היה לעשות כל דבר שיגרום לצאן ללדת כך.
הדעת זקנים (שם, שם) כותב שלא נתמה על התנהגות לא הגונה לכאורה של יעקב. מאחר וכאשר אמר יעקב ללבן שייטול 'כל שה נקוד וכו', הייתה כוונתו רק על הקטנים שבהם ניתן לחושדו כי גנבם. ואילו לבן לקח גם את הגדולים.
[30] **רש"י** שם, מג
[31] **ספורנו** לא, ב
[32] **רש"י** (שם, ג) מביא כי בחו"ל לא שורה עליו שכינה עקב הטומאה.
[33] **רש"י** שם, ז
[34] **במדרש** (ב"ר עג, יד) מובא כי לבן נטל את ה'עתודים' והניחם בנפרד, כך שלא יתעברו הצאן בדוגמה זו ולא יצטרך לתת הוולדות ליעקב. אך המלאכים הביאו מהן לעדרו של יעקב.
[35] **אור החיים** שם, יד
[36] **הרמב"ן** (שם, יט) מבאר שבכך ביקשה למנוע מאביה לעבוד ע"ז. **דעת זקנים** (שם, שם) מבאר באופן שונה, שע"ז זו הייתה 'מדברת' בעזרת 'רוח רעה' ורחל רצתה לוודא שלא תתגלה בריחתם לאביה.
[37] מרחק שיעקב הלך בשבעה ימים (**רש"י** שם, כג)

את גנב התרפים ולא ידע באותו הזמן כי אשתו האהובה רחל, היא זו שעשתה זאת ותמות עקב קללתו.[38] לבן עורך חיפוש במחנה יעקב ובהגיעו למקום מושבה של רחל מתנצלת על כך שלא קמה מפניו **"כי דרך נשים לי"**. יעקב כועס על החשדות שהוטלו בו למרות נאמנותו ארוכת השנים, ומסירותו לצאן לבן בכל תנאי מזג אוויר - מסירות שלא קהתה למרות החלפת משכורתו **"עשרת מונים"**. הוא אומר ללבן כי יודע שאם היה הדבר תלוי בו בלבן, היה מוצא את הדרך החוקית להצדיק את שילוחו בידיים ריקות, ורק שבועת הקב"ה לאברהם ויצחק היא זו שהביאה לכך שיצא ברכוש גדול.

לבן משיב ליעקב כי הצאן שייך לו, ואף אם היה משלחו ללא כלום, לא ייחשב שנוטל מיעקב דבר השייך לו, כי הגיע אל יעקב שלא בדין.[39] הוא פונה ליעקב בבקשה לכריתת ברית שלום. יעקב לוקח אבן אחת, וכנגדו לוקחים אנשי לוט גם הם אבנים מהן הם עושים גל שיהווה סימן להסכם עליו חתמו. לבן מזהיר את יעקב לבל יישא נשים זרות נוספות על בנותיו ומעביר לשמים את זכות כפיית הדין באם יעבור אחד מהם על התחייבותו בברית. יעקב מקריב קרבן ומזמין את אנשי לבן לאכול עימו. בבוקר יוצא לבן הביתה **"ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלוהים"**. יעקב קורא למקום מחניים על שם שתי מחנות המלאכים: של חו"ל שליווהו עד כה, ושל ארץ ישראל שבאו כעת לקראתו.[40]

מסר מהפרשה

לאורך כל הפרשה רואים בבירור את יד ה'. מה שנראה כבלבול ושיבוש - הבאר, הנישואין, סדר הלידות, שינוי הצאן - מתברר כתהליך מדויק שמכוון מלמעלה.

האבות והאימהות הכירו בכך לאורך כל הדרך: **"כי ראה ה' בעניי"**, **"כי שמע ה' כי שנואה אנכי"**, וגם יעקב אומר ללבן: **"לולי אלוקי אבי... כי עתה ריקם שלחתני"**.

הם לא ראו מציאות אקראית בלבד, אלא הנהגה אלוקית. ומהם אנו לומדים את המסר:

לקבל את כל מה שנקרה בדרכנו - בתפילה ובאמונה.

הפטרת ויצא

ההפטרה[41] עוסקת בהתעוררות רחמי שמים על ישראל; תוכחת הנביא לאפרים על עזיבת ה' לעומת יציבותו היחסית של יהודה; הזכרת הנהגת האבות כיסוד לחובה ללכת בדרכם; ביקורת על ביטחון בעושר שמושג במרמה ועל אחריתו; דברי הנביאים והפורענות הבאה כתוצאה ממעשי העם; הנהגת ה' עם האבות ומעלת הנביאים; הדין הצפוי לאפרים על חטאי עבודה זרה; קריאה ברורה לשוב בתשובה ולהודות על החטא; קבלת התשובה וחסדי ה' הגלויים על ישראל; גדולת אפרים בתחילתו ונפילתו עקב חטאיו.

הקב"ה מדבר אל/על עם ישראל.[42] עוד בהיותו משועבד למצרים אהבתיו, ושלחתי את משה להוציאם משם. למרות קריאות הנביאים אליהם בכל עת, העם ברח מהם והקטיר לעגלים. **"ואנכי תרגלתי לאפרים"** - נתתי להם מנהיג את

---

[38] **מדרש רבה** בראשית עד, ט

[39] **ספורנו** שם, מג

[40] **מדרש רבה בראשית** עה, י - **תנחומא** וישלח ג.

[41] הושע יב, יג - יד, י (אשכנזים), יא, ז - יב, יב (ספרדים), יא, ז - יג, ה (תימנים). **ב'משנה ברורה'** (תכ"ח ס"ק כ"ב) כתב להוסיף בסוף הקריאה 2 פסוקים מספר יואל (ב, כו-כז) כדי לסיים בדבר טוב, וכן מנהג האשכנזים.

[42] תחילת ההפטרה למנהג הספרדים והתימנים.

משה שנשאם כתינוק קטן, והם התעלמו מכך שכל הסיוע מגיע ממני. הנהגתי אותם בחמלה ואהבה - **"ואהיה להם כמרימי עול"** מעל הבהמה להקל עליה - וספקתי את צרכיהם במסירות, כשם שמטפלים בבהמה בשעת עבודתה. לא הייתה להם סיבה לשוב ולבקש עזרה ממצרים או להישען על אשור במקום לפנות אלי, ולכן ימותו גיבורי העם במלחמה.

העם מחכה לשיבת הקב"ה אליו, ואין מי שירומם אותו לשוב בעצמו אל הבורא. ובכל זאת, למרות הכעס, רחמי גברו; איני יכול למסור אותך ביד העמים ולראות באובדנך. גם לאחר שייסרתיך בעוונך, לא אשוב לעשות כן לכלות את העם **"כי אל אנכי"** ואינני מתחרט על דבר טוב שהבטחתי,[43] היות ויודע אני כי אוכל להעניש גם בשלב מאוחר יותר.[44] לכן אוסיף להשרות שכינתי בקרבך, ולא בקרב העמים.

בביאת המשיח ילכו כולם אחרי ה' אל ארץ ישראל, כמו חיות הנמשכות אחר האריה; ויתעוררו כולם ל'שאגת' ה' **"יחרדו כציפור ממצרים וכיונה מארץ אשור"**, והושבתים לבטח בבתיהם.

מלכות אפרים הראתה כאילו שבה בתשובה, אך באמת לא כך. ובמלכות יהודה מכריחים את העם ללכת עם ה' ותורתו. אפרים עוסק בהבלים - **"וכל היום כזב ושוד ירבה"**[45] - עם בני אדם, וכורת ברית צבאית עם אשור ומצרים. מאחר ובהמשך גם מלכות יהודה סרחה וטמאה, והיה **"ריב לה' עם יהודה"**, כפי מעשיהם כן ישלם להם ה'. הרי עוד בהיות האחים בבטן אחז יעקב בעקבו של עשו, ובכוח זה נוצר שרו של עשו[46] עימו נאבק יעקב; ומאחר ונתתי ליעקב כוח לנצח מלאך, מדוע לא בטחתם בי, והלכתם לאשור ומצרים - הרי בידי הכול?

ואתה - **"חסד ומשפט שמר"** - תבטח בה' שימלא צרכיך, אך אתה נוהג כסוחר רמאי המחליף משקלותיו. אפרים יוסיף לפשוע ויאמר שהצלחתו הכלכלית נובעת מכוחו וכישרונו, והכל כביכול בצורה כשרה.[47] אבל אני - **"ה' אלוקיך מארץ מצרים"** - ומאז אני מטפל בך במסירות באופן ישיר, וגם בעתיד אמשיך לדאוג לך.

שלחתי ביד הנביאים לדון אתכם על התנהגותכם, ועשיתי זאת במשלים נעימים מחמת אהבתי אליכם, ואם קרה שבר (אסון) [48] בגלעד - בא הוא כתוצאה ממעשיהם. הרי במקום המזבח שעשה יהושע בגלגל הקריבו שוורים לע"ז, והקימו מזבחות רבים לע"ז **"כגלים על תלמי שדי"**.[49] כשברח יעקב מעשו אל ארם,[50] ומחמת עוניו עבד ארבע-עשרה שנה עבור נשותיו, שב משם ברכוש גדול - שהבאתי לו; וכל יציאת מצרים הייתה בהשגחתי הצמודה. ואם כן, כיצד תאמרו כי איני מכיר את מעשי בני האדם?

כאשר ירבעם, משבט אפרים, הוכיח את שלמה - זכה להיות מלך ישראל; אך כשעלה לגדולה[51] חטא בבעל ומת. לבני דורו של ירבעם לא הספיקו עגלי הזהב, אלא יצרו מכספם פסלי זהב הדומים לעגלים, ואמרו שמי שמנשק אותם מקבל שכר כאילו הקריב אדם לפסל. בגלל כל זה יכלו וימותו מהר - **"כענן הבוקר... וכעשן מארובה"**. וכיוון שכאשר הוצאתיך ממצרים קיבלת אותו כאלוה, ראוי שלא תחשיבו אלוהים אחרים; ואם למרות שהשגחתי עליך במדבר בכל דבר, פנית לעבודה זרה - אתה ראוי להישמד.[52]

כאשר הגיעו בני ישראל לארץ **"וירם ליבם"** ושכחו את ה', לכן אהיה מולם **"כמו שחל[53] כנמר"** ואנסה להכשילם; ואפגוש בהם להרע להם, כ**"דב שכול"** הפוגע בכולם. מכה זו הבאת לעצמך בכך שפנית לאחרים לעזרה.

---

[43] **רש"י** יא, ט
[44] **מצודות דוד**, שם, שם (בשונה מבן אנוש שיבקש לפעמים להעניש מייד, מתוך חשש שבהמשך לא יהיה בכוחו לעשות כן).
[45] **רד"ק** יב, ב מבאר: כזב - עבודת העגלים, ושוד ירבה - יקבלו עונש בעוון העגלים.
[46] **מצודות דוד** יב, ד
[47] ויחשוב שה' לא מכיר את התנהלותו המסחרית ברמאות.
[48] **רש"י** יב, יב
[49] סיום ההפטרה למנהג הספרדים.
[50] תחילת ההפטרה למנהג האשכנזים.
[51] **רש"י** י, א
[52] סיום ההפטרה למנהג התימנים.
[53] אריה

אני עומד לעד - והיכן הם כל אלה שהעמדת לעצמך? האם יוכלו לעמוד כנגד אויביך בלא שתפנה אלי? כפי שמינוי שאול למלך לא היה לרצוני, כך מת המלך במלחמה עקב כעסי. גם עוון אפרים לא נשכח ממני, ושמור אצלי עד ש'יתמלא הכלי' בחטאים; וכאשר יבוא הזמן, בלי שיבחין בכך, יסבול כ**"חבלי לידה"**. כי למרות שעד ש'התמלא הכלי' בחטאים, פדיתי אותם מצרתם – כעת, מה שאפשר לי להתנחם, **"יסתר מעיני"**.

אפרים שנחשב תחילה מכובד, יאבד את מעמדו, ואוצרותיו ייבזזו על ידי אשור. נחלתו תהיה שממה, ותינוקות ונשים הרות יירצחו באכזריות רבה. הקב"ה פונה לעמו: **"שובה ישראל עד ה' אלוקיך"**, שכן בשל החטא פקדה אותך הצרה הזו. אל תביאו קורבנות, אלא התוודו על מה שעשיתם ובקשו שיימחל העוון תמורת מעשיכם הטובים. תבטיחו כי לא תבקשו עוד עזרה מאשור ומצרים, שלא תעבדו עוד לפסלים מעשי אדם, ותסמכו עלי - כי אני מרחם על יתומים ודואג לעמי שכבר אין לו כוח עצמי.

הנביא אומר כי כך התנבא, ומי שיקבל על עצמו להתחייב לזה – עוונו ייסלח, והקב"ה אף יאהבו, היות והכעס נגמר והאהבה לעם מצויה תמיד כמו טל. עם ישראל, השב מן הגלות,[54] יחיה בשלווה ונחת וייהנה מיבול רב ללא צורך בזריעה חוזרת.[55] וכאשר יאמר אפרים כי אין לו עוד סיבה לעבוד ע"ז - אתן לו את כל צרכיו. **"מי חכם ויבן אלה"** וידע כי דרכי ה' ישרים **"וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם"**.

קריאת ההפטרה מסתיימת בדברי ברכה ונחמה של הנביא יואל: עם ישראל יזכו לברכה כלכלית, ולא יצטרכו לגלות ולהתבזות מול הגויים לצורך פרנסה. העם ישבח את ה' על כך, ויידע בצורה מוחלטת את עוצמתו ואת יכולתו להבטיח לעד את ברכתו.[56]

מה הקשר בין ההפטרה לפרשה?

הפרשה מתארת את בריחת יעקב לארם מפני עשו, את עבודתו שם לשם נשיאת נשותיו ואת שובו לארץ בעושר גדול. בהפטרה מזכיר הנביא את אותם המאורעות עצמם: בריחת יעקב לארם, עבודתו עבור נישואיו, וכן את ירידת בניו למצרים והוצאתם משם בחסד ה'.

ההפטרה מדגישה שהקב"ה דאג לעם ישראל לכל אורך ההיסטוריה - בגלות, בעבדות ובדרך השיבה לארץ. לכן, כשהעם פונה לעזרה מאומות אחרות במקום לבטוח בה', הדבר מבטא כפיות טובה וחוסר אמון. במקום לזכור שהקב"ה הוא מקור הישועה והברכה, הם מייחסים את הצלחתם לעצמם - וזו עיקר הביקורת שבדברי הנביא.

---

[54] **תרגום יונתן** יד, ח
[55] **רד"ק** שם, שם
[56] סיום ההפטרה למנהג האשכנזים.

מה? כי? לילדים

חידות לפרשת ויצא

1. איזו עיר בפרשתנו קרויה בשם של אגוז? (כח, יט)
2. מי אמר **"התחת אלוקים אני"**? (ל, ב)
3. בזכות איזה מעשה טוב ילדה רחל את יוסף? (ל, כג)
4. כיצד קראו יעקב ולבן למצבה שהקימו? (לא, מז)

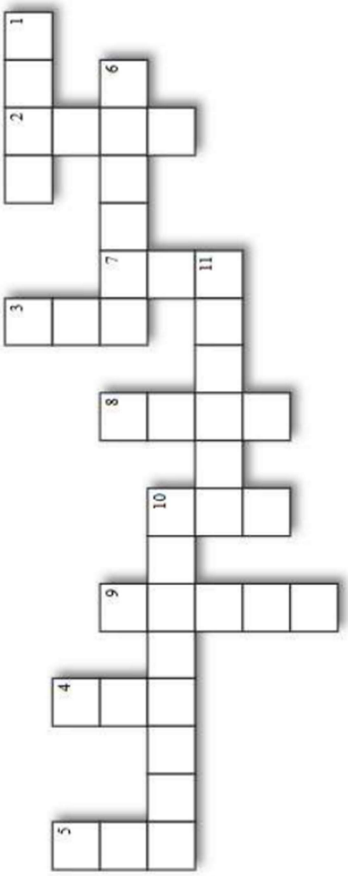
בכל שבוע יוגרלו 20 ₪ בין המשתתפים בחידון:

- הקראת 4 חידות בשולחן שבת וקיום שיח משותף **או**
- מענה על 2 חידות בשולחן שבת ללא עזרה (אם ילד אחד מקריא, והאחים עונים, כולם זכאים להשתתף בהגרלה)

בכל שבוע תתקיים הגרלה נוספת על 40 ₪ בין הפותרים את התשבץ.

תשובות יש לשלוח עד מוצ"ש, י"ח בכסלו בשעה 23:00 לכתובת yaakovkatz1989@gmail.com

או אישור הורים בטלפון 0527145013

מאוזן

1. בת יעקב
6. צמח בפרשה
10. הממרחק בין יעקב ללבן (כתיב חסר)
11. מה גנבה רחל מלבן

מאונך

2. אבי לבן
3. כלי עבודה (כתיב חסר)
4. אחד מבני לאה
5. צבע הכבשים שיהיו ליעקב
7. מערבה
8. שפחת לאה
9. כמה שנים היה יעקב אצל לבן
10. גיזל בפרשה

	כניסת שבת	צאת שבת
ירושלים (40 ד')	15:58	17:16
תל-אביב	16:19	17:17
חיפה	16:16	17:15
באר שבע	16:20	17:18
בית שמש (40 ד')	15:59	17:17
עזה	16:22	17:20
לבנון	16:12	17:11
סוריה	16:10	17:09

מזל טוב לזוכים:

נתנאל דהן, בית שמש (חידון וירא - 304)

מתן אבו-מוחא, בית שמש (תשבץ וירא - 304)